

1. 11. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Úprava spotřebitelských smluv II.

Spotřebitelskými smlouvami jsou podle § 52 odst. 1 ObčZ: smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy upravené v části osmé občanského zákoníku, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel. Z uvedené definice vyplývá, že spotřebitelskými smlouvami mohou být pouze ty smlouvy, které naplňují znaky pojmenovaných smluvních typů a ve kterých zároveň vystupuje na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.

Spotřebitelskými smlouvami jsou podle § 52 odst. 1 ObčZ: smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy upravené v části osmé občanského zákoníku, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel. Z uvedené definice vyplývá, že spotřebitelskými smlouvami mohou být pouze ty smlouvy, které naplňují znaky pojmenovaných smluvních typů a ve kterých zároveň vystupuje na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel.

Dodavatelem je na základě § 52 odst. 2 ObčZ „osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti“. Spotřebitelem pak dle § 52 odst. 3 ObčZ je „osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti“. Přičemž uzavíráním smlouvy se zde patrně myslí časové rozmezí počínající běžet již od první výzvy k podávání návrhů na uzavření smlouvy uvedenou např. na www stránkách až do okamžiku uzavření takové smlouvy. Podnikatelskou činností se zde patrně rozumí „soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku“ (§ 2 odst. 1 ObchZ), přičemž vymezení podnikatele nalezneme v § 2 odst. 2 ObchZ.

Dále je třeba podotknout, že zákon o ochraně spotřebitele ve svém § 27 obsahuje ustanovení směřující k ochraně spotřebitele při neoprávněném podnikání. Podle tohoto ustanovení mají povinnosti prodávajících, výrobců, dovozců nebo dodavatelů i osoby, které provozují tyto činnosti bez příslušného oprávnění.

Spotřebitelské smlouvy nejsou žádným dalším, resp. novým smluvním typem, rozvíjejícím hlavu druhou části osmé občanského zákoníku. Nelze je tedy řadit mezi běžné smlouvy kupní, darovací, smlouvy o dílo či jakékoliv jiné smlouvy uvedené v hlavě druhé části osmé občanského zákoníku. Spotřebitelskou smlouvou tedy může být řada smluvních typů, které splňují požadavky § 52 ObčZ, poněvadž je specifickým institutem, který je možno použít všude tam, kde, jak bylo již uvedeno, vystupují dvě strany: dodavatel a spotřebitel v postavení určeném dle § 52 ObčZ.

Občanský zákoník ve svém § 53 upravuje problematiku tzv. distančních smluv, neboli smluv uzavíraných prostřednictvím prostředků komunikace na dálku; zákon zde nejenom výslovně dovoluje tyto smlouvy uzavírat, ale také zároveň stanoví zvláštní právní režim celého smluvního vztahu, který byl těmito smlouvami založen. Pokud tedy bude spotřebitelská smlouva (např. kupní smlouva) uzavřena pomocí prostředků komunikace na dálku ve smyslu § 53 ObčZ, půjde o smlouvu kupní, která je zároveň smlouvou spotřebitelskou a taktéž smlouvou distanční.

§ 53 odst. 1 uvádí, že „ pro uzavření smlouvy mohou být použity prostředky komunikace na dálku, které umožňují uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti smluvních stran. Co jsou to prostředky komunikace na dálku nám objasňuje věta druhá § 53 ObčZ (neadresovaný tisk, adresovaný tisk, televize, elektronická pošta, katalog, atd.).

Výčet prostředků komunikace na dálku uvedený v § 53 ObčZ je však pouze demonstrativní a jistě tedy lze pod tento pojem podřadit i tzv. online www formuláře pro objednávku zboží, které jsou navíc běžným e-mailům velmi podobné.

Vzhledem k povaze distančních smluv je dále třeba předpokládat, že může být zákonem vyžadována její písemná forma či v případě souvisejících právních úkonů (písemné potvrzení o převzetí objednávky v případě smlouvy o dílo, apod.). V tomto ohledu je tedy třeba řešit požadavek splnění náležitostí písemné formy (a vzhledem k § 40 odst. 3 větě první ObčZ také podpisu). V této souvislosti je třeba zmínit nově upravené právo (nikoli tedy výslovnou povinnost) jednající osoby, která učinila právní úkon elektronickými prostředky, podepsat jej elektronicky podle zákona č. [227/2000](#) Sb. o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů.

Z výše uvedeného vyplývá, že datová zpráva umožňuje zachycení obsahu právního úkonu (spotřebitelské smlouvy), čímž je tedy splněna jedna ze zákonných podmínek užití elektronického prostředku, coby nástroje pro vytvoření právního úkonu. Možnosti určit osobu, která právní úkon učinila, je pak již přímo vlastností elektronického podpisu.

Druhý odstavec § 53 pak použití těchto prostředků omezuje, a to tak, že uvádí, že „prostředky komunikace na dálku umožňující individuální jednání mohou být použity jen tehdy, jestliže spotřebitel jejich použití neodmítl“. Pro právně úspěšné použití těchto prostředků je zde tedy presumován souhlas, či spíše jejich neodmítnutí ze strany spotřebitele. Prostředky komunikace na dálku umožňující individuální jednání (např. e-mail, sms zprávy, či jiné obdobné formy datových zpráv) tak lze použít pouze do okamžiku odmítnutí ze strany spotřebitele.

Zákon však použití některých těchto prostředků omezuje ještě více, a to tím, že uvádí, že: „pouze s předchozím výslovným souhlasem spotřebitele mohou být použity automatické telefonní systémy bez (lidské) obsluhy a faxové přístroje“, čímž zabraňuje obtěžování spotřebitele nevyžádanými nabídkami.

V nedávné době se styk mezi prodávajícím (dodavatelem) a kupujícím (spotřebitelem) odehrával zejména formou osobního kontaktu, o něco výjimečněji pak byla využívána možnost nechat si zaslat vybrané zboží na dobírku. Vzhledem k rozvoji Internetu a počítačů se tyto možnosti podstatně rozšiřují. Výměna informací tak může být současně době realizována během několika málo sekund a to s prakticky nulovými náklady. Na tento technologický pokrok reaguje i stávající právní úprava, která tak v § 53 ObčZ odst. 3 stanoví, že při použití prostředků komunikace na dálku musí být obsahem návrhu informace nutné k uzavření smlouvy ve smyslu obecných náležitostí smlouvy upravených v části první ObčZ a podstatných náležitostí smlouvy stanovených v části osmé ObčZ. Tyto informace (§ 53 odst. 4 ObčZ) musí být poskytnuty určitým a srozumitelným způsobem s přihlédnutím k zásadám dobré víry a k ochraně osob, zejména nezletilých nebo spotřebitelů.

Dle § 53 odst. 5 ObčZ dále obsahuje ustanovení, podle kterého „po uzavření smlouvy při použití prostředků komunikace na dálku, nejpozději však před plněním, musí být spotřebiteli písemně poskytnuty informace: obchodní jméno a identifikační číslo dodavatele, sídlo právnické osoby, atd.

Sankcí za nedodržení informační povinnosti ze strany dodavatele podle těchto ustanovení (§ 53 odst. 4 a 5) je prodloužení lhůty pro odstoupení od smlouvy.

Byla-li smlouva uzavřena při použití prostředků komunikace na dálku, má spotřebitel právo od smlouvy odstoupit do 14 dnů od převzetí plnění. V případě, že dodavatel nepředal spotřebiteli informace, které je povinen předat písemně nebo jiným obdobným způsobem podle ustanovení § 53 odst. 4 a 5 ObčZ, činí tato lhůta 3 měsíce od převzetí plnění. Jestliže však jsou informace řádně

předány v jejím průběhu, dochází k ukončení tříměsíční lhůty a počíná od té doby běžet lhůta čtrnáctidenní (§ 53 odst. 6 ObčZ). Sedmý odstavce tohoto paragrafu pak právo odstoupit od smlouvy uzavřené při použití prostředků komunikace na dálku z pochopitelných důvodů omezuje, „kromě případů, kdy je odstoupení od smlouvy výslovně ujednáno, nemůže spotřebitel odstoupit podle odstavce 6 od smluv: na dodávku novin, periodik a časopisů; spočívající ve hře nebo loterii, atd.

§ 54 ObčZ vymezuje na které smlouvy se ustanovení § 53 nevztahuje. Důvodem k vyloučení ochrany dle § 53 ObčZ je zejména vůle zákonodárce upravit daný typ smlouvy samostatně (dražby, prodej nemovitostí), dále pak povaha předmětu plnění (dodávka potravin, nápojů, apod.) nebo zvláštní povaha komunikačního prostředku (prodejní automaty).

Další zvláštní úpravou spotřebitelských smluv obsahuje § 57 ObčZ, který upravuje smlouvy uzavírané mimo prostory obvyklé k podnikání. Zákon v tomto případě chrání spotřebitele zejména před jeho ukvapeným jednáním. V § 57 odst. 1 ObčZ, podle kterého, „byla-li spotřebitelská smlouva uzavřena mimo prostory obvyklé k podnikání dodavatele nebo nemá-li dodavatel žádné stálé místo k podnikání, může spotřebitel od smlouvy písemně odstoupit do 7 dnů od jejího uzavření; nedošlo-li dosud ke splnění dodávky zboží či služeb dodavatelem, může od smlouvy odstoupit do jednoho měsíce. Toto však neplatí ohledně smluv, u nichž si spotřebitel výslovně sjednal návštěvu dodavatele za účelem objednávky a pak u některých dalších smluv (např. smlouvy jejichž předmětem je právo k nemovitosti, atd.).

Jak vyplývá z § 56 odst. 1 ObčZ, „spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.“ Toto však neplatí u těch smluvních ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění (§ 56 odst. 2). Občanský zákoník pak dále v § 56 odst. 3 uvádí demonstrativní výčet smluvních ujednání, která ve smlouvě nelze platně sjednat. Tato nepřípustná smluvní ujednání však lze považovat za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti.

Závěrem bych rád uvedl práva a povinnosti vztahující se na spotřebitele a dodavatele.

V rámci ochrany spotřebitele bych zmínil § 55 odst. 1 ObčZ, které omezuje smluvní svobodu ve prospěch spotřebitele. Jedním z nejdůležitějších aspektů ochrany spotřebitele je jeho právo odstoupit od smlouvy - dodavatel musí spotřebitele písemně upozornit na právo odstoupit od smlouvy nejpozději při uzavření smlouvy; písemné upozornění musí obsahovat i označení osoby, u níž je třeba tato práva uplatnit, včetně bydliště a sídla takové osoby. Pokud dodavatel tuto svou informační povinnost poruší, má spotřebitel právo odstoupit od smlouvy do 1 roku od jejího uzavření. Dále má spotřebitel nepochybně také právo dovolat se neplatnosti nepřípustných smluvních ujednání.

Úprava spotřebitelských smluv zcela jistě směřuje k ochraně spotřebitele a to pochopitelně na úkor dalších zúčastněných osob. Tento princip je pak realizován řadou dílčích ustanovení, která stanovují povinnosti přímo dodavateli. Jedna z nejvýznamnějších povinností dodavatele je povinnost informační.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)

- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 – právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost – prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavateli podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci – kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)